

Dir-ho tot

12/12/84

A vui ja és un fet banal de doldre's de l'omissió cada cop més general de les partícules pronominals *en* i *hi*, en frases com *Només en tenim quatre* i *No hi vam poder anar*, reduïdes miserablement a "Només tenim quatre" i "No vam poder anar", que s'ha reflectit sovint en els nostres comentaris. La causa d'aquesta degradació de la nostra sintaxi és indiscutible: la llengua-castellana no posseeix aquestes formes pronominals i són molts els qui construeixen les seves frases calcant-les literalment de les d'aquesta llengua. Però aquesta tendència a prescindir dels pronoms que són els representants necessaris dels complements del verb no es limita a aquells que no posseeix el castellà, sinó que afecta també el pronom neutre *ho*, que té el seu equivalent exacte, en castellà, en la forma "lo", amb un funcionament que podem considerar idèntic —llevat, potser, d'algun cas especial— al del nostre pronom.

El pronom neutre *ho* substitueix, com se sap, els pronoms forts *avò* i *allò*, els infinitius (quan fan de complement directe) i les subordinades completives. Així, *Agafa avò*, *Desitjava anar-hi* i *Ens va dir que no vindria* es poden reduir a *Agafaho*, *Ho desitjava* i *Ens ho va dir*, respectivament. Anàlogament, una construcció com *Ens va explicar el que havia passat* es pot reduir a *Ens ho va explicar*, en què *ho* representa *el que havia passat*. Però si aquesta oració, que és el complement d'*explicar*, va precedida pel terme quantitatiu *tot* —és a dir, *tot el que havia passat*—, aquest terme essent, com tots els quantitatius, irreduïble, el resultat de la reducció és *Ens ho va explicar tot*. Fins ara, aquesta reducció no havia originat cap vacil·lació i tothom, parlant o escrivint, la resolvia correctament d'una manera espontània, sense necessitat de raonaments gramaticals. Però cada dia són més els qui diuen "Va explicar tot", "Toleren tot", "Agafem tot", "Els americans compren tot", amb oblit del pronom *ho*, construccions que surten ja en textos impresos. Hom podria objectar, potser, que en una frase com "Compren tot" no hi ha cap reducció. En realitat, *tot*, pronom neutre, és sempre una reducció: tot el que hi ha, que ha passat, que es pot comprar, tolerar, etc. Podem dir *M'agrada tot*, en què *tot* és el subjecte, però cal dir *Ho sé tot*, en què *ho* representa allò implícitament determinat per *tot: el que ha passat*.